

AAN HET STRAND

De wandplaat "Aan het strand" van Marinus Adrianus Koekoek II.

SCHOOLPLATEN, een nostalgische terugblik op aanschouwelijk onderwijs

De onderwaterwereld bewonderen in de klas kan vandaag dankzij de 'Blue Planet' series of andere fraaie documentaires. Lang geleden, toen er nog geen televisie of digiborden bestonden, brachten schoolplaten de wereld tot in het klaslokaal.

Evy Copejans

FUNCTIONELE JUWEELTJES

In die ver vervlogen tijd was het gebruikelijk op school grote platen op te hangen als illustratie bij een les over landschappen, geschiedenis, sprookjes, de Bijbel of 'natuurlijke historie' (planten, dieren en het menselijk lichaam). Er bestonden ook allerhande schoolplaten om leerlingen een vaardigheid of beroep aan te leren. Die toonden hoe je brood moest bakken, schepen aanmeren, koeien melken of een motor aan de slag krijgen.

Tallose kinderen hebben vanop hun houten schoolbank geboeid naar deze schoolplaten gekeken terwijl de juf of meester alle elementen met een lange houten stok aanwees. En was de juf of meester een goeie verteller, dan kreeg je er nog een spannend verhaal bij. De platen werden op karton of linnen geplakt, en bevestigd aan houten stokken. De originele plaat was meestal een tekening, schilderij of aquarel. Een bekende schoolplaten schilder was Marinus Adrianus

Koekoek II (1873-1944). Koekoek was twintig jaar lang wetenschappelijk tekenaar voor het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie in Leiden en maakte heel wat aquarellen voor schoolplaten. Met de wandplaten "Aan het strand", en "In het duin" hebben vele generaties kinderen de kust – vaak voor het eerst in hun leven – leren kennen. Schooluitstappen naar zee, de hedendaagse zeeklassen, gingen pas van start in de jaren zestig.

NIETS IS WAT HET GEWEEST IS...

Onderwijs was over het algemeen weinig aanschouwelijk in vergelijking met vandaag. De leraar stond op een verhoog vooraan in de klas en doceerde de theorie. De schoolplaten dienden vaak als enige visuele ondersteuning bij de les. Met de schoolradio kwam vanaf de jaren 30 de eerste schooltechnologie stilaan in de klas. Het waren een soort hoorspelen met geluiden uit het echte leven die kinderen

deden wegdromen van vreemde tijden en plaatsen. Er bestonden toen ook wel onderwijsfilms voor leerlingen in de grote stad, maar zo'n voorstelling was eerder de uitzondering. Lesgeven met behulp van filmstrookjes (de voorloper van de dia) werd gezien als een voorbeeld van slecht leraarschap. Het zou de leerling reduceren tot een passief en lethargisch wezen, want wat brengt het stomweg kijken naar plaatjes bij? Zo dacht men. Gelukkig introduceerden nieuwe ideeën in de pedagogiek de visuele leermiddelen juist als een belangrijke voorwaarde om de kinderen voor een onderwerp te boeien. Nieuwe technologieën deden hun intrede zoals de diaprojector, de overheadprojector, de cassette recorder, de videospeler en uiteraard schooltelevisie. Hiermee was het lot bezegeld van de ooit zo bejubelde schoolplaten. Enigszins jammer, want die nostalgische schoolplaten zijn vaak didactische juweeltjes, ze getuigen van creatief vakmanschap en hebben bij generaties schoolgaande jeugd een sterke indruk nagelaten.